

Şubat 2011

Bu bilgi notunun kapsamı nihai değildir ve AİHM için bağlayıcılığı yoktur

Poliste Gözaltılar / Avukat Yardımından Yararlanma

AİHM müteaddit defalar cezai suç isnat olunan kişinin bir avukat tarafından etkili biçimde savunulmasının adil yargılanmanın temel bir unsuru olduğuna hükmetmiştir

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 § 1 3 (c) 'ye göre "Bir suç ile itham edilen herkes kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddi olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz yararlanma hakkına sahiptir".

Imbrioscia – İsviçre Davası

24.11.1993

6. Maddenin ceza yargılaması bağlamındaki "birincil amacı, bir 'mahkeme' tarafından adil yargılanmanın sağlanması" olsa dahi, bundan bu hükmün "mahkeme öncesi işlemlere" uygulanmayacağı anlamı çıkmamalıdır.

✓ AİHM yukarıdaki ilkeyi pek çok defalar vurgulamıştır:

John Murray – Birleşik Krallık Davası

25.01.1996

Bu davada AİHM, kısıtlılıkların söz konusu olabileceğini kabul etmekle birlikte (her ne kadar 6. Madde "normalde sanığın polis sorgusunun ilk aşamalarında avukat desteğinden yararlanmasına imkan verilmesini gerektirse de", "Sözleşmede açıkça belirtilmeyen bu hak **geçerli bir nedenle** kısıtlamalara tabi tutulabilir"), 1987 tarihli Kuzey İrlanda (Olağanüstü Hükümler) Yasasının uygulanması bağlamında "sanığın polis sorgusunun ilk aşamalarında avukata erişmesinin, savunma hakları açısından azami önem arz ettiğini" kaydetmiştir.

✓ AİHM tarafından dikkate alınan unsurlar:

- başvuranın avukatı hazır bulunmadığı halde kendi aleyhine itiraflarda bulunup bulunmadığı. Brennan – Birleşik Krallık Davasında (16.10.2001) böyle bir durum söz konusu olmamıştır: Sözleşmenin 6. Maddesinin 1. veya 3(c) fıkrası ihlal

edilmemiştir. Zira *John Murray* davasından farklı olarak, başvuranın gözaltı süresinin avukatının hazır bulunmadığı ilk 24 saati içerisinde söylediği veya söylemeyi reddettiği hiçbir şeyden herhangi bir çıkarım yapılmamıştır.

- avukatı hazır bulunmadığı sırada başvurana herhangi bir baskı uygulanıp uygulanmadığı ([Magee – Birleşik Krallık Davası](#), 06.06.2000, Par. 40). **6. Maddenin 3(c) fıkrasıyla bağlantılı olarak 6. Maddenin 1. fıkrası ihlal edilmiştir:** başvuranın poliste gözaltında tutulduğu süreçteki göz korkutucu atmosferde geleneksel “denge unsuru” rolünü yerine getirebilecek bir avukata erişimi yoktu ve o sırada verdiği ifadeler mahkumiyetinde çok önemli bir paya sahipti.

Salduz ve Dayanan – Türkiye ve Brusco – Fransa kararları

Salduz – Türkiye Davası (Büyük Daire)

27.11.2008

PKK (Kürdistan İşçi Partisi, yasadışı bir örgüt) lehine düzenlenen izinsiz bir gösteriye katılmakla suçlanan ve sonrasında bu suçtan mahkum edilen başvuran, poliste gözaltında iken avukatı bulunmadığı halde suçunu itiraf etmiştir. AİHM, başvuranın mahkemede bu iddiaları reddedebilecek olmasına karşın, emniyette gözaltında iken avukat desteği alamamasının bilhassa reşit olmaması hasebiyle savunma haklarını telafi edilemez biçimde etkilediğini kaydetmiştir.

6. maddenin 1. fıkrasıyla bağlantılı olarak (adil yargılanma hakkı) 6. Maddenin 3(c) fıkrası ihlal edilmiştir.

“avukata erişim, şayet her davanın kendine özgü koşulları ışığında bu hakkın kısıtlanmasına yönelik **mecburi nedenler** yoksa, şüphelinin polis tarafından yürütülen ilk sorgusundan başlayarak sağlanmalıdır.”

Dayanan – Türkiye Davası

13.10.2009

Hizbullah örgütüne üyelikle suçlanan ve sonrasında bu suçtan mahkum edilen başvuran, poliste gözaltında iken avukat yardımından yararlanamamıştır. AİHM (Türk hukukun ilgili hükümlerinde öngörülmediği üzere sistematik olarak uygulanan) avukata erişim hürriyetini kısıtlamanın, **başvuran emniyetteki gözaltında sessiz kalmış olsa da dahi 6. Maddenin ihlal edildiğine hükmetmek için yeterli neden teşkil ettiğini kaydetmiştir.**

6. maddenin 3(c) fıkrası ihlal edilmiştir.

Brusco – Fransa Davası, 14.10.2010: **6. Maddenin 1. ve 3. fıkrası (susma ve kendini itham etmeme hakkı).** Bir saldırı planladığından şüphelenilen başvuran poliste gözaltına alınmış ve doğruyu söyleyeceğine yemin ettirildikten sonra sorgulanmıştır. Ancak, başvuran tanık değil “cezaî bir suçla itham edilen” bir kişi idi ve bu sıfatla 6. Maddenin 1. ve 3. fıkrasıyla teminat altına alındığı üzere susma ve kendini itham etmeme hakkına sahipti. **Bay Brusco’nun polis gözetiminde**

tutulduğu 20 saat boyunca avukat yardımından yararlandırılmaması gerçeği durumu daha da vahimleştirmektedir. Avukat en baştan itibaren hazır bulunmuş olsaydı, Bay Brusco'yu susma hakkıyla ilgili bilgilendirmesi mümkün olabilirdi.

Ayrıca bkz.:

- [Yeşilkaya – Türkiye Davası](#), 8.12.2009: başvuran, kendisine yöneltilen suçlarla hiçbir ilgisi olmadığını ifade etmesine karşın avukat desteğinden mahrum bırakılmıştır. [6. maddenin 1. fıkrasıyla bağlantılı olarak 6. Maddenin 3\(c\) fıkrası ihlal edilmiştir.](#)
- [Boz – Türkiye Davası](#), 9.02.2010: AİHM, ilgili yasal hükümler uyarınca avukata erişim hakkının sistematik biçimde kısıtlanmasının 6. Maddenin ihlali anlamına geldiğini yinelemiştir.
- [Yoldaş – Türkiye Davası](#), 23.02.2010: başvuran net biçimde ve özgür iradesiyle avukat desteğinden feragat etmiştir: [6. Maddenin 1. ve 3\(c\) fıkrası ihlal edilmemiştir.](#)
- [Dushka – Ukrayna Davası](#), 03.02.2011: 17 yaşındaki bir genç kanuna aykırı olarak gözaltına alınmış ve avukatı hazır bulunmadığı halde sorgulanmıştır (başvuran, poliste gözaltındayken bir soygun suçunu itiraf ettirmek için işkence gördüğünü iddia etmekteydi): [3. Madde iki açıdan \(insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı ve etkili soruşturma yapılmaması\) ihlal edilmiştir.](#)

Basın İrtibat: Céline Menu-Lange
celine.menu-lange@echr.coe.int

(Bu bilgi notunun Türkçe çevirisi, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.)